

המסעות המופלאים

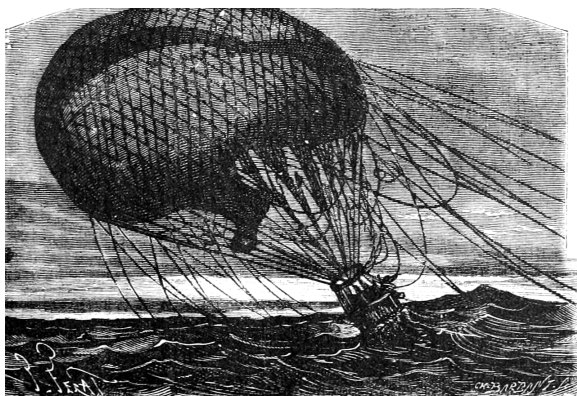
אי התעלומות

מאת

ז'ול ורן

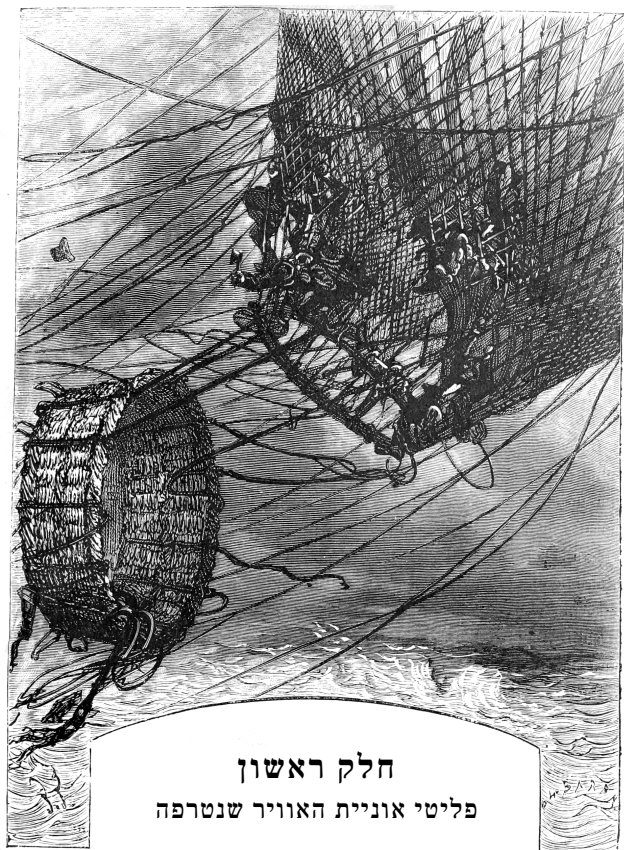
עם ציוריו של ז'ול פֶּרָה

בחריטת פֶּרְבֵּן, כבמהדורת הָצֵל, פריז 1875

אירוסטאט

תרגום חדש מן המקור הצרפתי · שני הפרקים הראשונים

חלק ראשון
פליטי אוניית האוויר שנטרפה

פרק א

ההוריקן של 1865. - קריאות באוויר. - כדור פורח נישא בעמוד סופה. - המעטפת הקרועה. - רק ים מכל עבר. - חמישה נוסעים. - המתרחש בסל. - חוף באופק. - סוף הדרמה.

- אנחנו עולים שוב?

- לא! להפך! אנחנו יורדים!

- גרוע מזה, אדון סירוס! אנחנו נופלים!

- למען השם! השליכו נטל!

- הנה, השק האחרון התרוקן!

– הכדור מתרומם?

– לא!

– אני שומע משהו כמו שכשוך גלים!

– הים מתחת לסל!

– ודאי אין בינינו לבינו אפילו חמש מאות רגל!

אז פילח את האוויר קול אדיר, ונשמעו המילים האלה:

– החוצה כל דבר שיש לו משקל!... הכול! והאל ירחם!

אלה הדברים שהדהדו באוויר, מעל מדבר המים רחב הידיים של האוקיינוס השקט, בסביבות השעה ארבע אחר הצהריים, ביום 23 במרס 1865.

איש מן הסתם לא שכח את סערת הרוח הצפונית־מזרחית הנוראה שהתחוללה בעיצומם של ימי השוויון באותה שנה, ושבמהלכה צנח הברומטר לשבע מאות ועשרה מילימטרים. היה זה הוריקן שנמשך בלא הפוגה מ־18 עד 26 במרס. החורבן שזרע היה עצום באמריקה, באירופה, באסיה, על פני רצועה שרוחבה אלף ושמונה מאות מיל, שנמתחה באלכסון לקו המשווה, מקו הרוחב הצפוני השלושים וחמישה ועד קו הרוחב הדרומי הארבעים! ערים שנחרבו, יערות שנעקרו משורשיהם, חופים שהרי מים הסתערו עליהם כגלי גאות והחריבו אותם, אוניות שהוטלו אל החוף ושרישיהם "בירו וְרִיטַאס" מנו אותן במאות, חבלי ארץ שלמים שעמודי סופה, המרסקים כל מה שנקרה בדרכם, השוו אותם לאדמה, כמה אלפי בני אדם שנמחצו ביבשה או נבלעו בים: אלה היו העדויות לזעמו שהותיר אחריו ההוריקן האדיר הזה. באסונותיו עלה על ההוריקנים שהחריבו נוראות כל כך את הָוֵאֵנָה ואת גְּוֵאדָּלוּפּ, האחד ב־25 באוקטובר 1810, והאחר ב־26 ביולי 1825.

והנה, באותה שעה ממש שבה התחוללו אסונות רבים כל כך ביבשה ובים, התרחשה דרמה מסעירה לא פחות באוויר הגועש.

כדור פורח, שנישא כגולה בראשו של עמוד סופה ונלכד בתנועתו הסיבובית של עמוד האוויר, חצה את המרחב במהירות של תשעים מיל

בשעה⁽¹⁾, סובב על צירו כאילו אחז בו מְלָסְטְרוֹם אווירי כלשהו. מתחת לצוואר שבתחתית הכדור התנדנד סל ובו חמישה נוסעים, שכמעט לא נראו בתוך האדים הסמיכים, המעורבים ברסס מים, שהשתרכו עד פני האוקיינוס.

מניין בא הכדור הפורח הזה, צעצוע של ממש בידי הסערה האיומה? מאיזו נקודה בעולם זינק? מן הסתם לא יכול היה להמריא בזמן ההוריקן. והרי ההוריקן נמשך כבר חמישה ימים, וסימניו הראשונים ניכרו ב־18 בחודש. אפשר היה אפוא להניח בצדק שהכדור בא ממרחק רב מאוד, שכן ודאי עבר לא פחות מאלפיים מיל ביממה.

מכל מקום, לא יכול היה להיות בידי הנוסעים שום אמצעי לאמוד את הדרך שעברו מאז יציאתם, שכן לא הייתה להם שום נקודת ציון. ומן הסתם אף אירע הדבר המוזר הזה: בעודם נישאים בלב זעמה של הסערה, לא חשו בו כלל. הם נעו, הם הסתחררו סביב עצמם, ולא הרגישו דבר, לא בסיבוב ולא בתנועתם בכיוון האופקי. עיניהם לא יכלו לחדור מבעד לערפל הסמיך שנערם מתחת לסל. סביבם היה הכול אד. העננים היו אטומים כל כך, שהנוסעים לא היו יכולים לומר אם יום הוא או לילה. שום נצנוץ של אור, שום קול מארצות מיושבות, שום שאגה של האוקיינוס ודאי לא הגיעו אליהם בתוך המרחב האפל הזה, כל עוד שהו באזורים הגבוהים. רק ירידתם המהירה גילתה להם את הסכנות שארבו להם מעל הגלים.

בינתיים הכדור, שנפטר ממשאות כבדים כגון תחמושת, נשק וצידה, שב ועלה אל השכבות העליונות של האטמוספירה, לגובה ארבעת אלפים וחמש מאות רגל. הנוסעים, לאחר שנוכחו שהים מתחת לסל, ומשמצאו שהסכנות למעלה נוראות פחות מאלה שלמטה, לא היססו להשליך מעבר לדופן אפילו את החפצים המועילים ביותר, והשתדלו שלא לאבד

(1) כלומר 46 מטר בשנייה, או 166 קילומטר בשעה (כמעט ארבעים ושתיים פרסאות בנות 4 קילומטרים).

עוד דבר מן הגז הזה, מנשמתו של מתקנם, שהחזיק אותם מעל התהום. הלילה עבר בחרדות שהיו קטלניות לנפשות חזקות פחות. ואז שב היום, ועם היום גילה ההוריקן נטייה להתמתן. כבר מראשיתו של אותו יום, 24 במרס, ניכרו כמה סימני רגיעה. עם שחר עלו העננים, שנעשו קלים ואוויריים יותר, אל מרומי השמיים. בתוך שעות אחדות התרחב עמוד הסופה ונשבר. הרוח ירדה מדרגת הוריקן לדרגת "רוח עזה", כלומר מהירות תנועתן של שכבות האטמוספירה פחתה בחצי. עדיין היה זה מה שהימאים מכנים "רוח של שלושה צמצומי מפרש", אבל איתני הטבע שככו בכל זאת במידה ניכרת.

בסביבות השעה אחת־עשרה התבהרו במידה ניכרת שכבות האוויר הנמוכות. באוויר עמדה אותה צלילות לחה שאפשר לראותה, ואף לחוש בה, אחרי חלוף הסערות הגדולות. לא נראה שההוריקן המשיך הלאה מערבה. דומה היה שהמית את עצמו. אולי התפרק בריעות של חשמל, לאחר שנשבר עמוד הסופה, כפי שקורה לפעמים לטייפונים של האוקיינוס ההודי.

אבל בסביבות אותה שעה אפשר היה גם להיווכח, שוב, שהכדור יורד לאיטו, בתנועה רצופה, אל שכבות האוויר התחתונות. נראה אף שהוא הולך ומתרוקן מעט מעט, ושמעטפתו מתארכת ומתרפה, ועוברת מצורה כדורית לצורה ביצית.

לקראת הצהריים כבר ריחף הכדור בגובה אלפיים רגל בלבד מעל הים. נפחו היה חמישים אלף רגל מעוקבת⁽²⁾, ובזכות קיבולתו הצליח מן הסתם להחזיק מעמד זמן רב באוויר, בין שהגיע לגבהים גדולים ובין שנע בכיוון אופקי.

באותו רגע השליכו הנוסעים את החפצים האחרונים שעוד הכבידו על הסל, את מעט המזון ששמרו, הכול, עד לכלים הקטנים שבכיסיהם, ואחד מהם, שטיפס אל החישוק שאליו נקשרו חבלי הרשת, ניסה לקשור היטב

(2) כ־1,700 מטר מעוקב.

את צוואר הכדור.

ברור היה שהנוסעים אינם יכולים עוד להחזיק את הכדור באזורים הגבוהים, ושהגז אוזל להם!

הם היו אפוא אבודים!

שהרי לא יבשת ואף לא אי השתרעו מתחתיהם. בכל המרחב לא נראתה ולו נקודת נחיתה אחת, ולו משטח מוצק אחד שהעוגן שלהם יוכל להינעץ בו.

היה זה הים העצום, שגליו עדיין התנגשו זה בזה בעוצמה שאין דומה לה! היה זה האוקיינוס שאין לו גבולות נראים לעין, אפילו להם, שהשקיפו עליו מגבוה ושמבטם השתרע אז על רדיוס של ארבעים מיל! היה זה המישור הנוזלי הזה, המוכה בלא רחם, שההוריקן מצליף בו, שוודאי נראה להם כדהרה של גלים פרועי רעמה, שעליהם הושלכה רשת רחבה של כרבות קצף לבנות! אף לא יבשה באופק, אף לא אונייה!

היה אפוא הכרח לעצור בכל מחיר את תנועת הירידה, כדי למנוע מן הכדור להיבלע בגלים. ובפעולה הדחופה הזאת עסקו, כנראה, נוסעי הסל. אבל למרות מאמציהם המשיך הכדור לרדת, ובה בעת נע במהירות עצומה בכיוון הרוח, כלומר מצפון־מזרח לדרום־מערב.

מצב נורא היה מצבם של האומללים האלה! ניכר היה שכבר אינם שולטים בכדור. ניסיונותיהם לא יכלו להועיל. מעטפת הכדור הלכה והתרוקנה. הגז נמלט בלי שהייתה כל אפשרות לעצור בעדו. הירידה הלכה והואצה בעליל, ובשעה אחת אחר הצהריים היה הסל תלוי לא יותר משש מאות רגל מעל האוקיינוס.

הסיבה הייתה שאי אפשר היה למנוע את דליפת הגז, שיצא באין מפריע מבעד לקרע במעטפת.

משרוקנו את הסל מכל החפצים שהיו בו, הצליחו הנוסעים להאריך בכמה שעות את ריחופם באוויר. אבל את האסון הבלתי נמנע אפשר היה רק לעכב, ואם לא תתגלה יבשה כלשהי לפני רדת הלילה, ייעלמו

הנוסעים, הסל והכדור בגלים לבלי שוב.

התמרון היחיד שעוד נותר לעשות נעשה באותו רגע. נוסעי הכדור היו, כך נראה, אנשים עזי נפש, שידעו להביט למוות בעיניים. אף לא רטינה אחת נשמעה מפייהם. הם היו נחושים להיאבק עד השנייה האחרונה, לעשות הכול כדי לעכב את נפילתם. הסל לא היה אלא מעין ארגו נצרים, שאינו מסוגל לצוף, ולא הייתה שום אפשרות להחזיקו על פני הים אם ייפול אליו.

בשעה שתיים היה הכדור בקושי ארבע מאות רגל מעל הגלים. באותו רגע נשמע קול גברי, קולו של אדם שליבו אינו יודע פחד. לקול הזה ענו קולות נמרצים לא פחות.

– הכול הושלך?

– לא! יש עוד עשרת אלפים פרנק בזהב!

שק כבד נפל מיד לים.

– הכדור מתרומם?

– קצת, אבל עוד מעט ישוב וייפול!

– מה נשאר להשליך החוצה?

– כלום!

– יש!... הסל!

– ניתלה ברשת! והסל – לים!

זה אכן היה האמצעי היחיד והאחרון להקל על הכדור. החבלים שחיברו את הסל לחישוק נחתכו, והכדור, לאחר נפילת הסל, עלה אלפיים רגל.

חמשת הנוסעים טיפסו אל הרשת, מעל החישוק, ונאחזו בסבך עיני הרשת, מביטים אל התהום.

ידוע מה רבה רגישותם הסטטית של כדורים פורחים. די להשליך את החפץ הקל ביותר כדי לגרום לתווזה בכיוון האנכי. המתקן, הצף באוויר, מתנהג כמאזניים שדיוקם מתמטי. מובן אפוא שכאשר מסירים ממנו משקל ניכר יחסית, תזוזתו גדולה ופתאומית. כך קרה במקרה הזה.

אבל לאחר שהתייצב לרגע באזורים העליונים, החל הכדור לרדת שוב. הגז נמלט דרך הקרע, שאי אפשר היה לתקנו. הנוסעים עשו כל מה שיכלו לעשות. שום אמצעי אנושי לא יכול היה להצילם עוד. לא נותר להם לסמוך אלא על עזרת האל. בשעה ארבע היה הכדור רק חמש מאות רגל מעל פני המים. נביחה רמה נשמעה. כלב נלווה אל הנוסעים, והיה אחוז ליד אדונו בעיני הרשת.

– טופ ראה משהו! – קרא אחד הנוסעים.

ומיד נשמע קול חזק:

– יבשה! יבשה!

הכדור, שהרוח לא חדלה לסחוף אותו לדרום-מערב, עבר מאז השחר מרחק ניכר, שנמנה במאות מיל, ואכן, יבשה גבוהה למדי נגלתה זה עתה בכיוון ההוא.

אבל היבשה הזאת הייתה עדיין במרחק שלוש מיל במורד הרוח. נדרשה לא פחות משעה תמימה כדי להגיע אליה, וגם זאת בתנאי שלא ייסחפו הצידה. שעה! האם לא יתרוקן הכדור עד אז מכל מה שעוד נותר בו מן הגז?

זו הייתה השאלה הנוראה! הנוסעים ראו בבירור את הנקודה המוצקה הזאת, שיש להגיע אליה בכל מחיר. הם לא ידעו מה היא, אי או יבשת, שכן בקושי ידעו לאיזה חלק של העולם סחף אותם ההוריקן! אבל אל היבשה הזאת, בין שהיא מיושבת ובין שאינה מיושבת, בין שתסביר להם פנים ובין שלא, חייבים היו להגיע!

והנה, בשעה ארבע ניכר היה שהכדור אינו יכול עוד להחזיק מעמד. הוא ריחף סמוך לפני הים. כבר כמה פעמים ליחכו כרבולות הגלים הענקיים את תחתית הרשת, והכבידו עליה עוד יותר, והכדור שוב לא התרומם אלא למחצה, כציפור שכדור עופרת פגע בכנפה.

כעבור חצי שעה הייתה היבשה במרחק מיל אחד בלבד, אבל הכדור, תשוש, רפוי, מדולדל, מקומט בקפלים גסים, לא שמר עוד גז אלא בחלקו

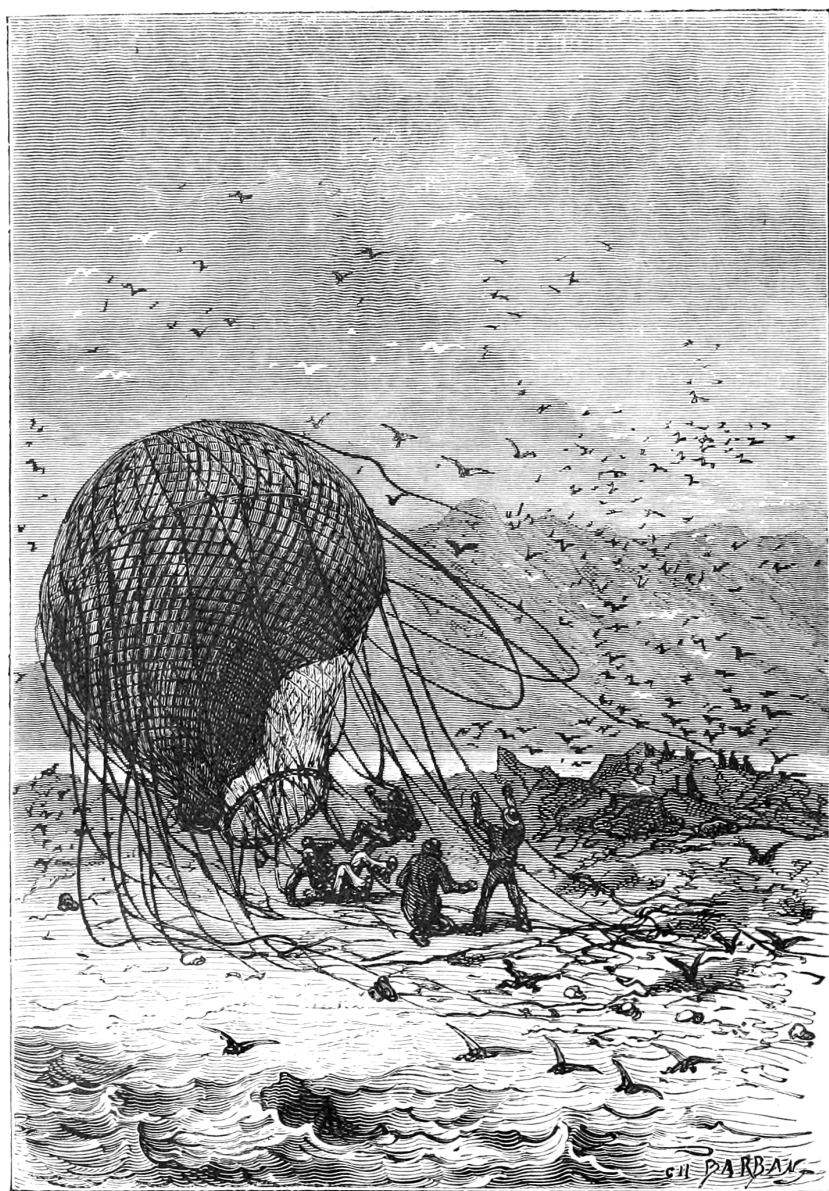
העליון. הנוסעים, התלויים ברשת, עדיין היו כבדים מדי בשבילו, ועד מהרה, שקועים למחצה בים, הלמו בהם הגלים הזועמים. מעטפת הכדור התנפחה אז כשק, והרוח, שפרצה לתוכה, דחפה אותו כאונייה שהרוח בגבה. אולי כך יגיע אל החוף!

והנה, כשהיה רק במרחק שני אורכי כבל ממנו, נשמעו צעקות איזמות, שפרצו מארבעה גרונות בבת אחת. הכדור, שנדמה היה כי לא יתרומם עוד, זינק שוב זינוק לא צפוי, לאחר שהכה בו נחשול אדיר. כאילו נפטר לפתע מחלק נוסף של משקלו, עלה לגובה אלף וחמש מאות רגל, ושם נתקל במעין מערבולת רוח, שבמקום לשאת אותו היישר אל החוף, הובילה אותו בכיוון כמעט מקביל לו. לבסוף, כעבור שתי דקות, התקרב אליו באלכסון, וצנח סופית על חול החוף, מחוץ להישג ידם של הגלים. הנוסעים עזרו זה לזה והצליחו להיחלץ מעיני הרשת. הכדור, שהשתחרר ממשקלם, שב ונסחף ברוח, וכציפור פצועה שחיותה שבה אליה לרגע, נעלם במרחב.

הסל הכיל חמישה נוסעים ועוד כלב, והכדור הטיל אל החוף רק ארבעה.

הנוסע החסר נסחף מן הסתם בנחשול שהכה זה עתה ברשת, ובזכות זה יכול היה הכדור, שמשאו פחת, לעלות פעם אחרונה, ואחר כך, כעבור רגעים אחדים, להגיע אל היבשה.

אך דרכו רגליהם של ארבעת פליטי אוניית האוויר שנטרפה – אפשר לכנותם כך – על הקרקע, וכבר קראו כולם, בחושבם על הנעדר:
– אולי הוא מנסה להגיע לחוף בשחייה! נציל אותו! נציל אותו!

הכדור צנח סופית על חול החוף...

פרק ב

פרק ממלחמת האזרחים. – המהנדס סירוס סמית. – גדעון ספילט. – השחור נב. – המלח פנקרוף. – הרברט הצעיר. – הצעה לא צפויה. – מפגש בעשר בלילה. – יציאה בסערה.

לא טייסי כדור פורח מקצועיים ולא חובבי מסעות אוויר היו האנשים שההוריקן הטיל זה עתה אל החוף הזה. אלה היו שבויי מלחמה, שתעוזתם דחפה אותם להימלט בנסיבות יוצאות מגדר הרגיל. מאה פעמים היו צריכים למצוא את מותם! מאה פעמים היה כדורם הקרוע צריך להטיל אותם אל התהום! אבל השמיים ייעדו להם גורל מוזר, וב־24 במרס, לאחר שנמלטו מריצ'מונד, שצבאותיו של הגנרל יוליסס גרנט צרו עליה, נמצאו במרחק שבעת אלפים מיל מבירתה זו של וִירג'יניה, המעוז הראשי של הבדלנים בימי מלחמת האזרחים הנוראה. מסעם באוויר נמשך חמישה ימים.

ואלה הנסיבות המשונות שבהן אירעה בריחתם של השבויים – בריחה שעתידיה הייתה להסתיים באסון המוכר לנו.

באותה שנה עצמה, בחודש פברואר 1865, באחת מאותן פשיטות פתע שניסה הגנרל גרנט, אך לשווא, כדי לכבוש את ריצ'מונד, נפלו כמה מקציניו בידי האויב והוחזקו בעיר. אחד המכובדים שבין השבויים השתייך למטה הפדרלי, ושמו סירוס סמית.

סירוס סמית, יליד מַסְצ'וּסֶטס, היה מהנדס, מלומד ממדרגה ראשונה, מממשלת האיחוד הפקידה בידיו בימי המלחמה את ניהול מסילות הברזל, שתפקידן האסטרטגי היה רב כל כך. אמריקני צפוני של ממש,

גדעון ספילט.

רזה, גרמי, כחוש, כבן ארבעים וחמש, כבר האפירו שערו הקצוץ וזקנו, שממנו לא הותר אלא שפם עבות. היה לו אחד מאותם ראשים "נומיסמטיים" יפים, שנדמה כי נוצרו כדי להיטבע על מדליות, עיניים בוערות, פה רציני, פניו של מלומד מן האסכולה הלוחמת. הוא היה מאותם מהנדסים שביקשו להתחיל בהנפת הפטיש והמכוש, כאותם גנרלים שביקשו לפתוח את דרכם כחיילים פשוטים. לכן, לצד תושיית המחשבה, ניחן גם במיומנות ידיים עילאית. בשריריו ניכרו סימנים מובהקים של מתח וחוסן. איש מעשה של ממש ואיש מחשבה כאחד, פעל בלא מאמץ, מכוחה של חיוניות שופעת, והייתה בו אותה התמדה עזת חיים שאינה נרתעת מפני שום מזל רע. משכיל מאוד, מעשי מאוד, "יודע להסתדר" מאוד, אם להשתמש במילה מלשון הצבא הצרפתי, היה בעל מזג נפלא, שכן, בעודו שולט בעצמו בכל הנסיבות שהן, התקיימו בו במידה העליונה שלושת התנאים שצירופם קובע את המרץ האנושי: פעלתנות הרוח והגוף, עוז התשוקות, כוח הרצון. וסיסמתו יכלה להיות זו של וילם מאורנז' במאה ה-17: "אינני זקוק לתקווה כדי לזוּם, ולא להצלחה כדי להתמיד."

בה בעת היה סיירוס סמית התגלמות האומץ. הוא השתתף בכל הקרבות של מלחמת האזרחים הזאת. את דרכו החל תחת פיקודו של יוליסס גרנט, במתנדבי אַילינוי, ולחם בפדוקה, בפלמונט, בפיטספורג לַנְדִינג, במצור על קוֹרִינֶת, בפורט גִיבסון, בנהר ביג בלאק, בצ'טנוגה, בוֹוִילְדֶרְנס, על הפוטומק, בכל מקום ובגבורה, כחייל הראוי לגנרל שהיה משיב: "לעולם אינני סופר את המתים שלי!" ומאה פעמים היה סיירוס סמית צריך להימנות עם אלה שגרנט הנורא לא ספר, אבל בקרבות האלה, שבהם לא חס על עצמו כלל, האיר לו המזל פנים תמיד, עד לרגע שבו נפצע ונפל בשבי בשדה הקרב של ריצ'מונד.

יחד עם סיירוס סמית, ובאותו יום עצמו, נפל בידי הדרומיים אדם חשוב אחר. היה זה לא אחר מאשר גדעון ספִילֶט הנכבד, ה"רפֹורטֶר" של ה"ניו יורק הראלד", שהוטל עליו לעקוב אחר תהפוכות המלחמה בקרב

צבאות הצפון.

גדעון ספילט היה מגזעם של אותם כרוניקאים מופלאים, אנגלים או אמריקנים, סטנלי ודומיו, שאינם נרתעים מפני דבר כדי להשיג ידיעה מדויקת ולהעבירה לעיתונם בזמן הקצר ביותר. עיתוני האיחוד, כגון ה"ניו יורק הראלד", הם מעצמות של ממש, ושליחיהם הם נציגים שמתחשבים בהם. גדעון ספילט עמד בשורה הראשונה של השליחים האלה.

אדם רב ערך, נמרץ, זריז ונכון לכול, מלא רעיונות, שסבב את העולם כולו, חייל ואמן, סוער בעצה, נחוש במעשה, שאינו מונה לא טרחה, לא עייפות ולא סכנה כשהדבר נוגע לידיעת הכול, לעצמו תחילה ולעיתונו אחר כך, גיבור של ממש של הסקרנות, של הידיעה, של מה שטרם נדפס, של הלא נודע, של הבלתי אפשרי, היה אחד מאותם משקיפים עשויים לבלי חת הכותבים תחת הכדורים, "רושמים כרוניקה" תחת פגזי התותחים, וכל סכנה היא בעיניהם מזל טוב.

גם הוא השתתף בכל הקרבות, בשורה הראשונה, אקדח ביד אחת, פנקס בשנייה, ומטר הרסיסים לא הרעיד את עיפרונו. הוא לא ייגע את חוטי הטלגרף במברקים בלתי פוסקים, כאותם אנשים המדברים גם כשאין להם מה לומר, אבל כל אחת מרשימותיו, קצרה, חדה, בהירה, שפכה אור על נקודה חשובה. מלבד זאת, גם "הומור" לא חסר לו. היה זה הוא שלאחר הקרב בנהר ביג בלאק, ברצותו לשמור בכל מחיר על מקומו ליד אשנב משרד הטלגרף, כדי להודיע לעיתונו את תוצאות הקרב, שיגר בטלגרף במשך שעתיים את הפרקים הראשונים של המקרא. הדבר עלה ל"ניו יורק הראלד" באלפיים דולר, אבל ה"ניו יורק הראלד" היה הראשון שידע.

גדעון ספילט היה גבה קומה. היה בן ארבעים לכל היותר. זקן לחיים בלונדיני נוטה לאדום הקיף את פניו. עינו הייתה שלווחה, ערנית, מהירה בתנועותיה. זו הייתה עינו של אדם הרגיל לקלוט במהירות את כל פרטיו של אופק. חסון במבנה גופו, התחשל בכל האקלימים כמוט פלדה במים קרים.

זה עשר שנים היה גדעון ספילט הכתב הקבוע של ה"ניו יורק הראלד", שאותו העשיר בכרוניקות שלו וברישומיו, שכן שלט בעיפרון כשם ששלט בעט. כשנפל בשבי, היה עסוק בתיאור הקרב וברישום מתווה שלו. המילים האחרונות שנמצאו בפנקסו היו אלה: "דרומי מכוון אליו את רובהו ו..." והדרומי החטיא את גדעון ספילט, שכן, כמנהגו שאינו משתנה, יצא גם מן העניין הזה בלי שריטה.

סיירוס סמית וגדעון ספילט, שלא הכירו זה את זה אלא מפי השמועה, הועברו שניהם לריצ'מונד. המהנדס החלים מהר מפצעו, ובימי החלמתו התוודע אל הכתב. השניים מצאו חן זה בעיני זה ולמדו להעריך זה את זה. עד מהרה לא הייתה לחייהם המשותפים אלא מטרה אחת: לברוח, להצטרף שוב לצבאו של גרנט ולהוסיף ולהילחם בשורתיו למען אחדות הפדרציה.

שני האמריקנים היו אפוא נחושים לנצל כל הזדמנות; אבל אף שהניחו להם להתהלך חופשיים בעיר, הייתה ריצ'מונד שמורה בקפדנות כזאת, שברחה נחשבה בהכרח לבלתי אפשרית.

בתוך כך הצטרף אל סיירוס סמית משרת, שהיה מסור לו בחיים ובמוות. האיש עז הנפש הזה היה שחור, שנולד באחוזתו של המהנדס לאב ולאם עבדים, אבל סיירוס סמית, שדגל בביטול העבדות בשכלו ובליבו, שחרר אותו זה מכבר. העבד, משנעשה בן חורין, לא רצה לעזוב את אדונו. הוא אהב אותו עד כדי נכונות למענו. היה זה בחור בן שלושים, חסון, זריז, מיומן, נבון, עדין ושלם, לעיתים תמים, תמיד מחייך, נכון לעזור וטוב לב. שמו היה נבוכדנצר, אבל הוא לא נענה אלא לכינוי החביבה המקוצר נֶב.

כשנודע לנב שאדונו נפל בשבי, עזב את מסצ'וסטס בלי היסוס, הגיע אל מול ריצ'מונד, ובכוח עורמה וזריזות, לאחר שסיכן את חייו עשרים פעם, הצליח לחדור אל העיר הנצורה. מה הייתה הנאתו של סיירוס סמית בראותו שוב את משרתו, ומה הייתה שמחתו של נב במוצאו את אדונו – את זאת אין להביע במילים.

אבל אם הצליח נב לחדור לריצ'מונד, קשה היה שבעתיים לצאת ממנה, שכן על השבויים הפדרלים השגיוחו מקרוב מאוד. נדרשה הזדמנות יוצאת מן הכלל כדי לנסות לברוח בסיכוי כלשהו להצליח, והזדמנות כזאת לא זו בלבד שלא נקרתה, אלא שקשה היה ליצור אותה.

בינתיים המשיך גרנט במבצעיו הנמרצים. הניצחון בפּיטְרסבורג נקנה לו במחיר יקר מאוד. כוחותיו, שהתאחדו עם כוחותיו של פֶאטְלֶר, עדיין לא השיגו שום תוצאה מול ריצ'מונד, ודבר לא בישר ששחרור השבויים קרוב. הכתב, ששביו המשמים כבר לא סיפק לו ולו פרט מעניין אחד לרשום, לא יכול היה לשאת זאת עוד. רק רעיון אחד היה בראשו: לצאת מריצ'מונד, ובכל מחיר. כמה פעמים אף ניסה את מזלו, ומכשולים שאין לעבור אותם עצרו בעדו.

והמצור נמשך, ואם השבויים נחפזו להימלט כדי להצטרף לצבאו של גרנט, היו בין הנצורים מי שנחפזו לא פחות לברוח, כדי להצטרף לצבא הבדלנים, וביניהם אחד ג'ונתן פורסטר, דרומי קנאי. שהרי אם השבויים הפדרלים לא יכלו לעזוב את העיר, גם אנשי הקונפדרציה לא יכלו, שכן צבא הצפון כיתר אותם. מושל ריצ'מונד כבר זמן רב לא יכול היה לבוא בדברים עם הגנרל לִי, והייתה חשיבות עליונה להודיע על מצב העיר, כדי לזרז את התקדמותו של צבא העזרה. אותו ג'ונתן פורסטר הגה אז את הרעיון להמריא בכדור פורח, כדי לעבור מעל קווי הצרים ולהגיע כך אל מחנה הבדלנים.

המושל אישר את הניסיון. כדור פורח נבנה והועמד לרשותו של ג'ונתן פורסטר, שחמישה מחבריו עתידים היו להתלוות אליו באוויר. הם צוידו בנשק, למקרה שיהיה עליהם להתגונן בנחיתתם, ובצידה, למקרה שמסעם באוויר יתארך.

יציאת הכדור נקבעה ל־18 במרס. היא הייתה אמורה להתבצע בלילה, וברוח צפונית־מערבית בינונית בעוצמתה חישבו טייסי הכדור שיגיעו בתוך שעות אחדות אל המפקדה הראשית של לִי. אבל הרוח הצפונית־מערבית הזאת לא הייתה משב קל בלבד. כבר ב־18 אפשר היה

לראות שהיא הופכת להוריקן. עד מהרה גברה הסערה כל כך, שהיה הכרח לדחות את יציאתו של פורסטר, שכן אי אפשר היה לסכן את הכדור ואת מי שישא עימו בלב איתני הטבע המשתוללים.

הכדור, שנופח בכיכר הגדולה של ריצ'מונד, עמד אפוא שם, מוכן לצאת עם הרגיעה הראשונה של הרוח, ובעיר רב היה קוצר הרוח למראה מצב האטמוספירה שאינו משתנה.

ה־18 וה־19 במרס עברו בלי שחל כל שינוי בסערה. אף התקשו מאוד לשמור על הכדור, הקשור לקרקע, שמשבי הרוח השכיבו אותו עד הארץ. הלילה שבין ה־19 ל־20 חלף, אבל בבוקר התחולל ההוריקן ביתר עוז. היציאה הייתה בלתי אפשרית.

באותו יום פנה אל המהנדס סיירוס סמית באחד מרחובות ריצ'מונד אדם שלא הכיר כלל. היה זה מלח ושמו פנקרוף, בן שלושים וחמש עד ארבעים, חסון מאוד, שזוף מאוד, עיניו ערניות ומצמצמות, אבל פניו טובות. פנקרוף זה היה אמריקני צפוני, ששט בכל ימי תבל, ובכל הנוגע להרפתקאות, כל דבר יוצא דופן שיכול לקרות ליצור הולך על שתיים וחסר נוצות כבר קרה לו. מיותר לומר שהיה בעל אופי יוזם, נכון להעז הכול, ושדבר לא יכול היה להפתיעו. בתחילת אותה שנה בא פנקרוף לריצ'מונד לרגל עסקים עם נער בן חמש־עשרה, הרפֶרט בראון, מניו ג'רזי, בנו של רבי־החובל שלו, יתום שאהב כאילו היה ילדו שלו. כיוון שלא הצליח לעזוב את העיר לפני פעולות המצור הראשונות, נמצא אפוא לכוד בה, למורת רוחו הרבה, וגם לו לא היה עוד אלא רעיון אחד: לברוח בכל האמצעים האפשריים. הוא הכיר מפי השמועה את המהנדס סיירוס סמית. הוא ידע עד כמה קצרה רוחו של האיש הנחוש הזה בכבליו. באותו יום לא היסס אפוא לגשת אליו ולומר לו בלי הקדמות:

– אדון סמית, נמאס לך מריצ'מונד?

המהנדס נעץ מבט באיש שדיבר אליו כך, ושהוסיף בקול נמוך:

– אדון סמית, אתה רוצה לברוח?

– מתי? ... – השיב המהנדס מיד, ואפשר לומר בביטחון שהתשובה

"אדון סמית, אתה רוצה לברוח?"

הזאת נפלטה מפיו, שכן עדיין לא בחן את הזר שפנה אליו.
אבל לאחר שהתבונן במבט חודר בפניו הישרות של המלח, לא יכול
היה לפקפק שלפניו עומד אדם הגון.
– מי אתה? – שאל קצרות.
פנקרוף הציג את עצמו.
– טוב, – השיב סיירוס סמית. – ובאיזה אמצעי אתה מציע לי לברוח?
– בבטלן הזה, הכדור הפורח, שמשאירים שם בלי מעש, ושנדמה לי
שהוא מחכה לנו בכוונה!...
המלח לא נזקק לסיים את משפטו. המהנדס הבין ממילה אחת. הוא
אחז בזרועו של פנקרוף ומשך אותו אל ביתו.
שם פרש המלח את תוכניתו, פשוטה מאוד לאמיתו של דבר.
כביצועה אין מסכנים אלא את החיים. ההוריקן בשיא עוזו, אמת, אבל
מהנדס מיומן ונועז כסיירוס סמית ודאי יידע לנהוג כדור פורח. אילו ידע
הוא עצמו, פנקרוף, את מלאכת התמרון, לא היה מהסס לצאת – עם
הרברט, כמובן. הוא כבר ראה דברים קשים מאלה, וכבר מזמן חדל
להתחשב בסערה!
סיירוס סמית הקשיב למלח בלי לומר מילה, אבל מבטו נצץ.
ההזדמנות הייתה כאן. הוא לא היה אדם שיניח לה לחמוק. התוכנית
הייתה רק מסוכנת מאוד, משמע אפשר לבצעה. בלילה, למרות
ההשגחה, אפשר לגשת אל הכדור, להתגנב אל הסל, ואז לחתוך את
החבלים המחזיקים בו! אמנם מסתכנים במוות, אבל מנגד אפשר
להצליח, ואלמלא הסערה הזאת... אבל אלמלא הסערה הזאת כבר היה
הכדור יוצא לדרכו, וההזדמנות, שביקשו זמן רב כל כך, לא הייתה נקרית
ברגע זה!
– אינני לבדי!... – אמר סיירוס סמית לסיים.
– כמה אנשים אתה רוצה אפוא לקחת איתך? – שאל המלח.
– שניים: את ידידי ספילט ואת משרתי נב.
– אם כן, אתם שלושה, – השיב פנקרוף, – ועם הרברט ואיתי, חמישה.

והכדור היה אמור לשאת שישה...

- זה מספיק. אנחנו יוצאים! - אמר סיירוס סמית.

ה"אנחנו" הזה חייב גם את הכתב, אבל הכתב לא היה אדם שנסוג, וכשהובאה התוכנית לידיעתו, אישר אותה בלי הסתייגות. הוא רק התפלא שרעיון פשוט כל כך לא עלה כבר בדעתו שלו. אשר לנב, הוא הלך אחרי אדונו לכל מקום שאדונו רצה ללכת.

- אם כן, עד הערב, - אמר פנקרוף. - נסתובב לנו שם, חמישתנו, כסקרנים!

- עד הערב, בעשר, - השיב סיירוס סמית, - ויהי רצון מן השמיים שהסערה הזאת לא תשכך לפני צאתנו!

פנקרוף נפרד מן המהנדס וחזר למקום מגוריו, שם נשאר הרברט בראון הצעיר. הנער האמיץ הזה ידע את תוכניתו של המלח, ולא בלי חרדה מסוימת חיכה לתוצאת הפנייה אל המהנדס. כפי שרואים, חמישה אנשים נחושים היו אלה שעמדו להטיל את עצמם כך אל הסערה, בעיצומו של ההוריקן!

לא! ההוריקן לא שכך, ולא ג'ונתן פורסטר ולא חבריו יכלו להעלות על דעתם לעמוד מולו בסל השברירי הזה! היום היה נורא. המהנדס חשש רק מדבר אחד: שהכדור, המוחזק על הקרקע ושוכב תחת הרוח, ייקרע לאלף קרעים. שעות אחדות שוטט בכיכר הכמעט ריקה והשגיח על המתקן. פנקרוף עשה כמותו מצידו, ידיו בכיסיו, מפהק בעת הצורך, כאדם שאינו יודע איך להרוג את הזמן, אבל חושש גם הוא שמא ייקרע הכדור או אפילו ינתק את חבליו ויימלט לאוויר.

הערב בא. הלילה ירד, אפל מאוד. אדים סמיכים חלפו כעננים סמוך לקרקע. גשם מעורב בשלג ירד. היה קר. מעין ערפל רבץ על ריצ'מונד. נדמה היה שהסערה העזה השכינה כעין הפוגה בין הצרים לנצורים, ושהתותח ביקש לשתוק מפני רעמיו האדירים של ההוריקן. רחובות העיר היו ריקים. במזג האוויר הנורא הזה לא נראה אפילו צורך לשמור על הכיכר שבמרכזה התחבט הכדור. הכול סייע ליציאת השבויים, בלי ספק;

אבל המסע הזה, בלב משבי הרוח המשתוללים!...
 – גאות מכוערת! – אמר פנקרוף לעצמו, כשהוא מהדק במכת אגרוף את כובעו, שהרוח ניסתה לחטוף מראשו. – אבל מה בכך! נתגבר עליה בכל זאת!

בתשע וחצי התגנבו סיירוס סמית וחבריו מצדדים שונים אל הכיכר, שפנסי הגו, שהרוח כיבתה, הותירו אותה בחשכה עמוקה. לא נראה אפילו הכדור העצום, שהיה שרוע כמעט כולו על הקרקע. מלבד שקי הנטל שהחזיקו את חבלי הרשת, היה הסל קשור בכבל חזק שהושחל בטבעת קבועה באבני המרצפת, ושב ועלה, כפול, אל הסל.

חמשת השבויים נפגשו ליד הסל. איש לא הבחין בהם, והחשכה הייתה כזאת, שהם עצמם לא יכלו לראות זה את זה.

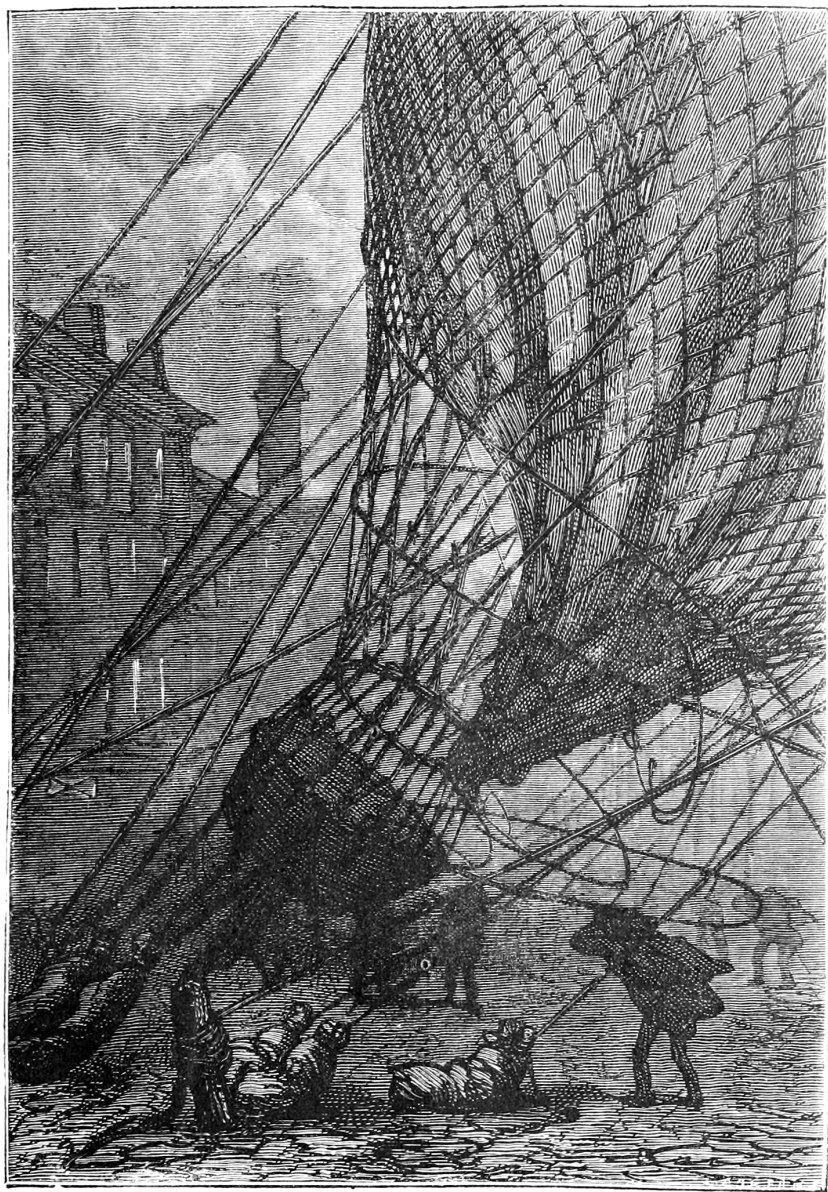
בלי לומר מילה תפסו סיירוס סמית, גדעון ספילט, נב והרברט את מקומם בסל, בעוד פנקרוף, בפקודת המהנדס, מתיר בזו אחר זו את חבילות הנטל. הדבר ארך רגעים אחדים, והמלח הצטרף אל חבריו. עתה לא החזיק את הכדור אלא הכבל הכפול, ולסיירוס סמית לא נותר אלא לתת את פקודת היציאה.

באותו רגע טיפס כלב בקפיצה אחת אל הסל. היה זה טופ, כלבו של המהנדס, שניתק את שרשרתו והלך בעקבות אדונו. סיירוס סמית, שחשש ממשקל עודף, רצה לשלח את החיה המסכנה.

– מה בכך! עוד אחד! – אמר פנקרוף, ופטר את הסל משני שקי חול. אחר כך שחרר את הכבל הכפול, והכדור, שיצא בכיוון אלכסוני, נעלם, לאחר שהטיח את סלו בשתי ארובות והפיל אותן בועם יציאתו.

ההוריקן השתולל אז בעוצמה מחרידה. בלילה לא יכול היה המהנדס להעלות על דעתו לרדת, וכשבא היום, הסתירו האדים מעיניו כל מראה של היבשה. רק כעבור חמישה ימים חשפה התבהרות את הים העצום מתחת לכדור הזה, שהרוח סחפה במהירות מבהילה!

ידוע כיצד, מחמשת האנשים האלה, שיצאו ב־20 במרס, הוטלו ארבעה, ב־24 במרס, אל חוף שומם, במרחק יותר משישת אלפים מיל

הם נפגשו ליד הסל.

מארצם⁽¹⁾!

וזה שחסר, זה שלעזרתו רצו קודם כול ארבעת ניצולי הכדור, היה
מנהיגם הטבעי, היה המהנדס סיירוס סמית!

(1) ב־5 באפריל נפלה ריצ'מונד בידי גרנט, מרד הבדלנים דוכא, לי נסוג מערבה, ועניין אחדותה של אמריקה ניצח.